

50 ÁR SÍÐANI ATLI DAM FYRSTU FERÐ VARÐ LØGMAÐUR

Í gjár vóru liðin 50 ár, síðani Atli P. Dam á fyrsta sinni varð valdur til løgmann. Hetta var tann 10. desember í 1970, tá løgtingið við 14 atkvøðum samtykti at velja Atla P. Dam úr Javnaðarflokkinum til løgmann í samgongu við Sambands- og Sjálvstýrisflokk. Atli P. Dam kom upp í politikk, tá hann í mars sama ár kom heim úr Kuweit at gerast landsstýrismaður fyri Villa Sørensen úr Klaksvík, sum doyði nýggjársmorgun í 1970. Hann var løgmaður í fimm samgongum: 1970-81, 1985-89 og 1991-93.

Mathilda: Ein megnarkvinna 100 ár

Æg havi í mínum virki verið so heppin at hitta nógv spennandi og áhugaverð fólk. Eitt av teimum er Mathilda Jacobsen, ættað av Eiði, sum nú mánadagin tann 14. verður 100 ára gomul.

Vit hittust fyri einum 10 árum síðani í einum handli. Vit komu í prát um ein felags kenning, og tað varð greitt, at Mathilda var ein áhugaverð kvinna.

Eitt úrslit av hesum var seinni ein greinarøð í síðsøgurøðini her í blaðnum. Mathilda varð seinni eisini ein partur í bókini Tær bygdu land, sum kom út í 2017.

Her hevur Mathilda givið eitt týðandi íkast til lagnusøguna hjá føroyingum fyrra partin av 20. øld, sum var ein tíð so grundleggjandi øðrvísi enn í dag, at tey yngru illa kunnu skilja tað.

Misti mammu og trý systkin í fyra ár

Mathilda var fødd í 1920, áðrenn nakar bilur ella rættiligur vegur var í Føroyum. Hetta var ein hørð tíð við øllum sorgarleikum, sum eisini rakti Eiði og hennara egnu familju.

Mathilda minnst sum sjei ára gomul vanlukkuna, tá ið eldur kom í Acorn, og tveir ungir eiðisdreingir vóru millum teir, sum brendu í hel. Hon minnst ta lötuna í skúlanum, tá ið hetta frættist. Ein genta í skúlanum misti beiggja sín. Hetta vóru skakandi tíðindi.

Í 1931 gekk Dora burtur. Tá doyði grannin saman við sínum einasta soni. Ein systir hansara hevði júst fingið ein nýggjan ljósagráðan frakka. Nú mátti hon ganga við syrgibindi um ermuna.

Men heimið hjá Mathildu varð eisini rakt. Í 1932 doyði systir hennara, Johanna Petrína, bara 16 ára gomul av sjúku. Tá ið Mathilda kom heim í eitt fríkorter í skúlanum, tá var systirin deyð. Hetta var sjálvsagt ein kvøkkur.

Í 1934 fóru tveir brøður, Hans Andreas, 18 ára gamal, og Poul Martin, 24 ára gamal, við sluppini Nólsoy undir Ísland til fiskiskap. Teir komu ikki aftur vanligu tíðina, tá ið skipini plagdu at koma aftur. Mathilda minnst væl frá biðitíðini, sum var. Gingið varð hvønn dag oman á Møl at vita, um nakað skips sást. Nógv skip komu men ikki Nólsoyggin.

Tað gjørdi Mathilda eisini. Ein dagin varnast hon, at menn standa og práta, men tá ið Mathilda nærkaðist, brátagnaðu teir. Tá var hildið, at nú var eingin vón. Hetta helt mamman eisini, hon hevur havt okkurt ánili.

Mathilda Jacobsen á Peturstrøð í Havn fyllir 100 ár 14. desember. Har var gift Petur hjá Pansaranum. Grannin, Aksel, beiggi Petur, er 97 ár, og systir hansara Sylvia er 101 ára gomul

Dagin eftir frættist, at líkið av kokkinum var rikið upp á land í Íslandi, so nú var eingin óvissa longur. Matilda hevði nú mist trý systkin í besta aldri.

Hon skuldi konfirmerast sama heyst í 1934. Gentur vóru vanliga í hvítum kjóla. Men hetta bar ikki til hjá gentu, sum sama ár hevði mist tveir beiggjar, so hon mátt í ein myrkabláan kjóla. Hon fekk tó eina hvítu sloyfu um flættur-nar. Tað lætti eitt sindur um.

Men lívið broyttist. Fyrr var kæti í húsinum, men hetta var nú broytt. Mathilda føldi, at hon ikki kundi loyva sær at vera glað ella at stuttleika sær. Tá var eingin sum tók hond um tey, sum komu í slíka støðu tá í tíðini.

Í 1936 doyði mamman, so nú hevði Mathilda mist fyra av sínum nærmastu í fyra ár. Tá ið mamman doyði var beiggin til skips. Tilvildin gjørdi, at hann kom heim til jarðarferðina, men hann visti ikki, at mamman var deyð. Hon fór í somu grøv sum dóttirin.

Mathilda kundi mist ein beiggja afturat, Jógván, á sjónum. Hann gekk burtur við Havfrúnni í 1949. Tað var meira enn heppið, at nakar slapp við lívinum tá.

Arbeiðslívið byrjar

Nú byrjar arbeiðslívið hjá Mathildu. Fyrst fór hon at tæna hjá prestinum á Nesi, Buhl, har tað var nógv at gera. Eitt skifti var hon í Søldarfirði hjá Ginnu og John, foreldrunum hjá Sofus Poulsen, okkara umboðsmanni í Aberdeen í hálva øld. Mathilda hevur alla sína tíð havt samband við Ólúvu, systir Sofus, sum búsettist í Canada. Tær ringja javnan saman. Tá ið Mathilda kom til Havnar í 1945 búði hon hjá teimum. Hetta sigur nakað um trúfesti.

Mathilda varð trúlovað við Petur hjá Pansaranum, men tað var einki sum æt at giftast, áðrenn húsinu vórðu klár upp á Pet-

urstrøð. Tað tók sína tíð.

Petur arbeiðdi fyri kommununa í hálva øld, og Mathilda seymaði millum annað fyri handlar. Tey bæði fingi tvey børn, Marjun og Hermund. Ommubørnini eru fimm, og nú eru sjei børn í tí næsta ættarliðnum og tað áttanda er á veg.

Mathild fekk sær longu í 1961 koyrikort, og hon hevur koyrt inntil fyri fáum árum síðani.

Tá ið brúgvín um Sandá varð tikin í brúk, vóru tað elstu bilførarar í Havn og á Argjum, sum vóru fyrstir at koyra um brúnna hvør síni megin frá. Úr Havn var tað Mathilda og av Argjum tann skjótt 99 ára gamli Sverri Mortensen. Sanniliga virðilig umboð!

Tá ið ommusonurin, Kim Bogi, giftist fyri nøkrum árum síðan, ja, tá var tað sjálvsagt omman, sum koyrði brúðarparið.

Tað hevur verið ógvuliga stuttligt at hava kent Mathildu. Hon er eitt sera positivt menniskja, sum altíð hevur verið við tí góða orðinum. Stak blíð er hon, og skjót er hon við drekkamunninum, tá ið komið hevur verið á gátt.

Mathilda hevur búð heima inntil fyri fáum árum síðani, men nú býr hon á Tjarnargarði. Vegna corona ber ikki til at hava ein almannan føðingardag, sum hon hevur uppiborið, men hiðani skal verða ynskt henni hjartaliga tillukku.

Tað kann vera nevnt um grannalagið uppi á Peturtrøð, at tað man hava ellismet. Aksel, beiggi Petur, er 97 ár, og systir hansara Sylvia er 101 ára gomul. Hetta gevur 99 ár í miðal. Tað munnu ikki vera nógvar traðir við einum slíkum miðalaldr!

Tað ber til at lesa meira um Mathildu og hennara lív á heimasíðuni: www.olijacobsen.com. Farast kann har inn á bókina Tær bygdu Land, har søgan um Mathildu byrjar á síðu 181.

VIVIAN SJÓÐKLETT

Sexologur, pedagogur og Kunstterapeutur
Kunstterapi.fo
Vaginal terapeut

Tá ið reiðrið er tómt

Ætla børnini at flyta heimanífrá? Ella eru tey flutt, og nú sita tit og hyggja hvør upp á annan og spyrja:

Hvat skulu vit nú gera?

Hvørji eru vit nú?

Tíma vit at vera saman, tá ið vit ikki hava børnini at vera saman um? Hava tað verið børnini, sum hava hildið okkum saman?

Mong hjúnabond slitna, eftir at børnini eru flogin úr reiðrinum. Tá kann alt knappliga merkjast so stilt. Og tað er í kvirruni, at tað eru stundir at merkja seg sjálfvan og hvønn annan. Tað kann gerast parinum greitt, at tey onki hava at siga hvørjum øðrum, tá tað ikki kann vera um børnini. Tað kann eisini vera, at tey hava ymisk ynski til lívið.

Stórir tvídráttir, samleikakreppa og nýggjar ásannir kunnu koma í ljós. Tí kann tað vera eitt gott hugskot í friði og náðum at sessast yvirav hvørjum øðrum og spyrja og lurta eftir hvørjum øðrum:

Hvat hugsar tú?

Hvat hevur tú hug til?

Er nakað, sum kann sameina okkum?

Annar kann hava hug at útbúgva seg, fara nýggjar leiðir innan arbeiði - móguliga okkurt, ein í mong ár hevur viljað, men stundir hava ikki verið til tað.

Hin kann fara at hugsa um frítíðaráhugamál, sum hava verið lögð til viks, meðan børnini hava verið smá - ella at finna nýggj áhugamál.

Tíðin kann eisini vera kærkomin at spyrja hvørt annað um parlagið, eitt nú: Eru vit tey, sum vit vóru, tá ið vit komu saman?

Hvørji eru vit nú?

Elska vit enn hvørt annað?

Hetta kann vera áhugavert og vera við til at endurnýggja

parlagið og er ein móguleiki at varnast hvønn annan av nýggjum, kanna hvønn annan reint seksuelt og eisini fáa djypri samrøður um dreymar og ynski og geva hvørjum øðrum pláss.

Tað eru sjálvandi eisini mong, sum framhaldandi gera, sum tey altíð hava gjørt og ynskja ikki nakra broyting av nøkrum slag, hóast børnini eru farin. Um parlagið hevur tað fínt á tann hátt, ja, so er alt jú gott.

At lofta móguleikanum at menna sítt parlag kann vera eitt spennandi tíðarskeið, har ein kann læra tað menniskjað at kenna, sum ein hevur kent í nógv ár - á ein nýggjan hátt. Støva hvønn annan av og koma fram til, at tit enn eru áhugaverð og spennandi sum par ella einstaklingar; í einari eldri útgávu og við fleiri royndum.

Um ein hevur gingið og bitið tenninar saman øll árin og roynt at hildið út vegna børnini, um partnarin ikki hevur viljað lurtað ella møtt einum, har ein er. Um ein ikki hevur kent seg elskaðan, átti móguleikin at ríva seg leysan, fylgja sínum dreymum og liva tað lívið, sum ein hevur ynskt sær leingi, at verið tøkur.

At samskifta og ikki taka hvønn annan og dagin fyri givið er altíð gott, um børnini eru flogin ella ikki. Tá alt kemur til alt, eru tað vit sjálf, sum halda okkum sjálf sum fangar, og vegna óttan fyri broyting, broyting til tað ókenda, er tað lættast at geva øðrum skuldina fyr, at vit ikki kunnu annað enn at standa í stað. Tað er ein raðfesting, sum alt annað eisini er ein raðfesting.

At tosa saman ella at fáa hjálp frá einum terapeuti til at tosa saman, kann vera við til at gera parlagið betri. Ikki vegna børnini; vegna tykkum.